

per *pota* i «*pauta* per *potejar*» (493), o sigui una forma verbal *pauta* d'un verb oc. ant. *pautar* 'donar cops de pota, potejar'. Ja va usar-lo en literatura Eiximenis, referint-se a la pota d'un lleó (en el passatge que he explicat millor a *PEU* i a *POST*), en què un llenyataire, parlant al lleó de la falla, li diu: «si vós me teniets lo peu entre aquestes dues posts que yo serre, e les fregàvets bé ab les *potes*, e puy vos passàvets la *pota* per la cara ---», *Terç*, § 105 (NCL. VI, 109.6).

Més tard: «--- primerament havies nom lo e, deflorada per Jovis, fuïst mudada en vaca, e comanada a Argus, los cent ulls del qual, enganat per Mercúrio, foren mudats --- e tu, fugint, ab la *pota*, en les arenades de Líbia escrivies ton nom en cascun pas, e puy, per lo dit Jovis tornada a persona ---», *Curial* (III, NCL. III, 55, 23); «ara penseu que, de filla, / só texidora, / y seré publicadora / de quant cobri ['de tot el que encobreix'], / y faré plorar ab mi / una gran fïota: / alguns bous duran la *pòta*, / de tras, pocada», *Coll. de Dames* (*Canc. Sat. Val.*, 259, v. 456). «*Pota* o planta del peu: planta; *pota* fesa en dues parts: ungula; fesa en moltes parts: manus; *pota macissa*: ungula».

Fins avui és un mot usual en tot el territori lingüístic: des de l'Alt Pallars (*marca de la pòta* 'petjada del cavall' Àreu, *pòtes* 'petges de la taula' Farrera, 1933).

Des del Matarranya s'estén, poc o molt, endins del Baix Aragó: *La Pota del Caballo*, roca prop de Calanda, on es veu com una empremta de pota (*Bol. Hist. Geogr. B.-Ar.* II, 35).

Pota de llop 'espècie de xuclamel' a Arles (*ALF*, m. 274), *pota de gall*, *de gallina*, *de rata*, noms ross. de diverses plantes (*AlcM* II, 6, B, 12); mall. *treure de potes* 'sostreure una cosa a algú' («ningú m'ha de treure les mil lliures de *potes*, més que una dona», PdAPenya, *El Mosaico* III, 121); eiv. «*pota*: casco de caballeria», PzCabr.; valencià: *trillar a pota* 'batre a peu de cavall' Vinaròs, 1961; *senda de pòta* 'camí de ferradura' Nules (1961), *gent de la pota badada* nom satíric de les dones (MGadea, *T. del Xè* I, 95); a *pota* 'petjant amb les potes dels cavalls': en els arrossals de l'Albufera «treballar les bassetes amb cavalls, a *pota*, passejant-lo per fer solada» (Mar. Zaragoza, *Conreu trad. de l'arròs a Silla*, Va. 1983, 183).

Encara alguns usos especials. *Pota* eiv. «tabaco del país» (PzCabr.); «carregar sa pipa amb aquell tabac *pota* que gastava ell», JnCastelló (*Rond. Eiv.*, 16); a Mall. *tabac de pota* o simplement *pota* 'Nicotiana rustica' (cita de Galmés, en *AlcM* I, § 6); men. id. («els pagesos i jornalers del camp, fumadors de tabac de *pota*», Camps Merc., *Folkl. Men.* II, 65). +*Sa pòta* mall., espècie de marisc «que té una pua molt fina», una espècie d'erició de mar o garota, que n'ensenyaren a Cala Ratjada, i que l'oceanògraf M. Duran i Ordinyana identificà amb el 'Spatangius ---' (1969); no sé del cert si és la mateixa bestiola marina que a Felanitx m'anomenaren *potes-d'ase* (diferenciant-lo del *cap-de-mort*), 1964.¹ Segons les Memòries Agr. de la Junta de Comerç (vol. v, a. 1817, p. 52), «la terra en que no se cria más que fáfara o *pota de cavall* es estèril

en trigos» (a diferència de les terres on hi ha *gaons* o *sajulida*, que en són molt o mitjanament fèrtils). Molt general pels Pirineus és el bolet dit *pota de rata*. Espècie grossa i negra, de forma arraimada, que es cria a les bosquíries d'Espot (1959) i Vall de Boí (1982), *potéta de rata* a la Vall de Cardós (Esterrí i Estaon, 1934). *Donar pota*: «donar marso, donar carabassa, desairar algú» a la Vall d'Ager (Porcioles, *Folkl. V. d'A.*, p. 38); segons *AlcM* (loc. a) seria occid. i or.: però això crec que s'ha de negar, car jo no ho he sentit (i Porcioles, que era cat. oriental, no ho hauria recollit a Ager com una estranyesa).

L'etimologia de *pota* i de la seva variant cast. i fr. *pata*, *patte*, està voltada de tenebres. El nostre mot es continua sense interrupció pel domini occità, en la forma *pauta* id., que ja es documenta en una prosa religiosa del S. XIV, en els citats testimonis que donen J. Marc i Ll. d'Aversó, i en el derivat *pautada* 'grapats (de farina, sal etc.)' (en dues reglamentacions de productes agrícoles del Carcí i del Tarn, de 1277 i c. 1300, PSW VI, 152a); i avui el femení *pauto* resta usual des del Baix Roine³ i el Delfinat (*pòuto*) i altres punts de Provença, a través del Llenguadoc, fins a Gasconya; i amb àmplia derivació en tot el domini occità.

No solament en el Migdia de França, perquè això a l'Edat Mitjana continuava cap al Nord, i en el domini d'oil el tipus *PAUTA havia pres la forma *poë*, més tard *poue*, segons la fonètica normal francesa; cf. *joue* = oc. *gauta*, cat. *galta*; *oue/foie* = oc. *auca*, cat. *oca*; fr. ant. *poü/poe*, després, amb *ou* > *eu*, fr. mod. *peu* = oc. *pauca*, cat. *poca*; NAUDA i NAUCA > fr. *no(u)e*, LAUDAT > *lo(u)e*; *trou*, *troue*, = oc. *trauc*, *trauca*, 'forada', cat. *trau* etc. Aquesta -r-, que recolzada només en la semi-consonant *u*, en general es perd en el Nord de França, en alguns parlars d'oil es conserva com en el Midi, d'on való *pôte*, i avui encara *pote* esporàdicament pel Flandes francès — i sobretot antic, en tres textos medievals —; majorment cap al SO.: Bas-Maine, Anjou i fins normand; i ja *pote* «patte» en el fr. medieval dels jueus (Raschi).⁴

Més tard *patte*, que en francès és relativament tardà [S. XIII], va guanyant terreny fins a imposar-se i generalitzar-se en la llengua comuna. Però que *poë* era reconegut com la forma francesa normal en el S. XII es comprèn pel fet que és la que quedà en el francès d'Anglaterra, des de la conquesta normanda, i des d'aquest va passar a l'angl. *paw* 'pota', 'grapa d'un animal' (tots els que tenen «claws or nails»), que s'imposa sobre el germànic d'Anglaterra, desbancant-ne, en gran part de les accs., l'antic mot germànic ags. *cléa/clawu*.

Més enllà dels límits de la Romània, el tipus *PAUTA reapareix en l'al. mod. *pfote* f. 'pota' (de vegades masculinitzat). Però aquest mot en alem. és de data recent: el seu primer testimoni es troba tot just en Luter, c. 1540, i aquest encara no l'usa mai en l'alem. rigorós de la seva Bíblia sinó en un escrit polèmic. És segur que es propagà a l'alt-alemany des de la Baixa Alemanya, on *pôte* f. apareix per primer cop en el S. XV, i des del Baix Rin, on ja es troba en el XIV;